

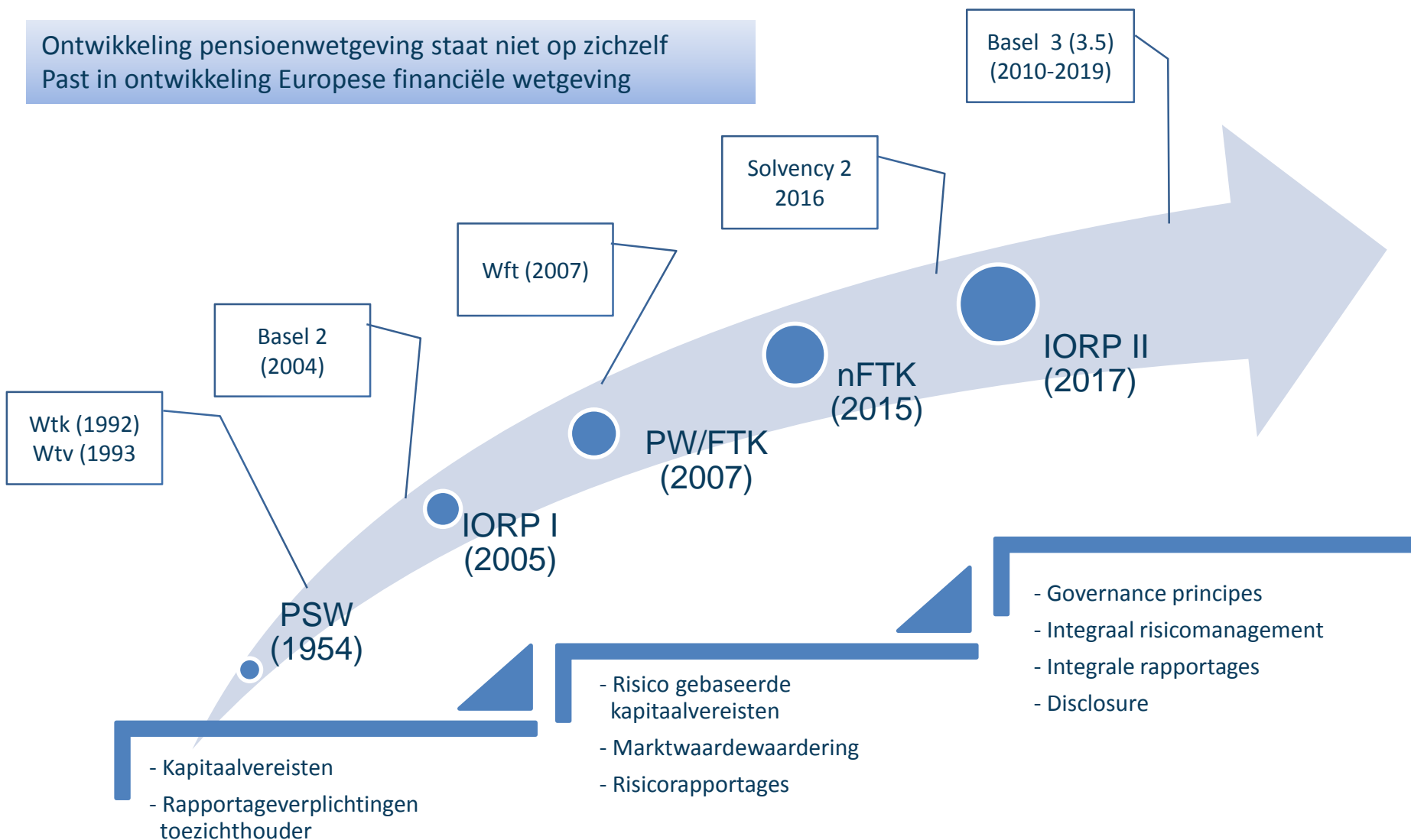
Wat wordt onder klimaatrisico's verstaan en hoe kunnen deze de beleggings- portefeuille beïnvloeden?

Jeroen Veenstra

21 juni 2018

IORP II: Ontwikkeling pensioenwetgeving

Ontwikkeling pensioenwetgeving staat niet op zichzelf
Past in ontwikkeling Europese financiële wetgeving

IORP II: Tijdlijnen

IORP II over ESG:

- Beleggingsbeleid → rekening houden met het mogelijke langetermijneffect van beleggingsbeslissingen op milieu-, sociale en governancefactoren
- Risicobeheer → bestrijkt milieu-, sociale en governancerisico's met betrekking tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan

Klimaat staat ook bij DNB op de radar

Toezicht 2018:

- DNB wil bereiken dat pensioenfondsen *anticiperen op de vereisten van aanstaande veranderingen in wetgeving* en *tijdig* aan de vereisten kunnen *voldoen*.
- Uitvraag naar huidige opzet en werking van sleutelfuncties, in het bijzonder de risicomanagementfunctie. Daarnaast kijken we *hoe* nieuwe *risico's* ten aanzien van *klimaatverandering onderdeel* uitmaken van het *beleggingsbeleid*.

Toezichtvisie 2018-2022:

- *Overgang* naar een CO2-neutralere economie *kan de financiële sector raken*. Klimaatbeleid en ontwikkelingen in CO2-neutrale technologieën kunnen leiden tot afwaarderingen van leningen aan, en beleggingen in bedrijven met een CO2-intensief productieproces. *Financiële instellingen moeten meer aandacht hebben voor deze risico's*.

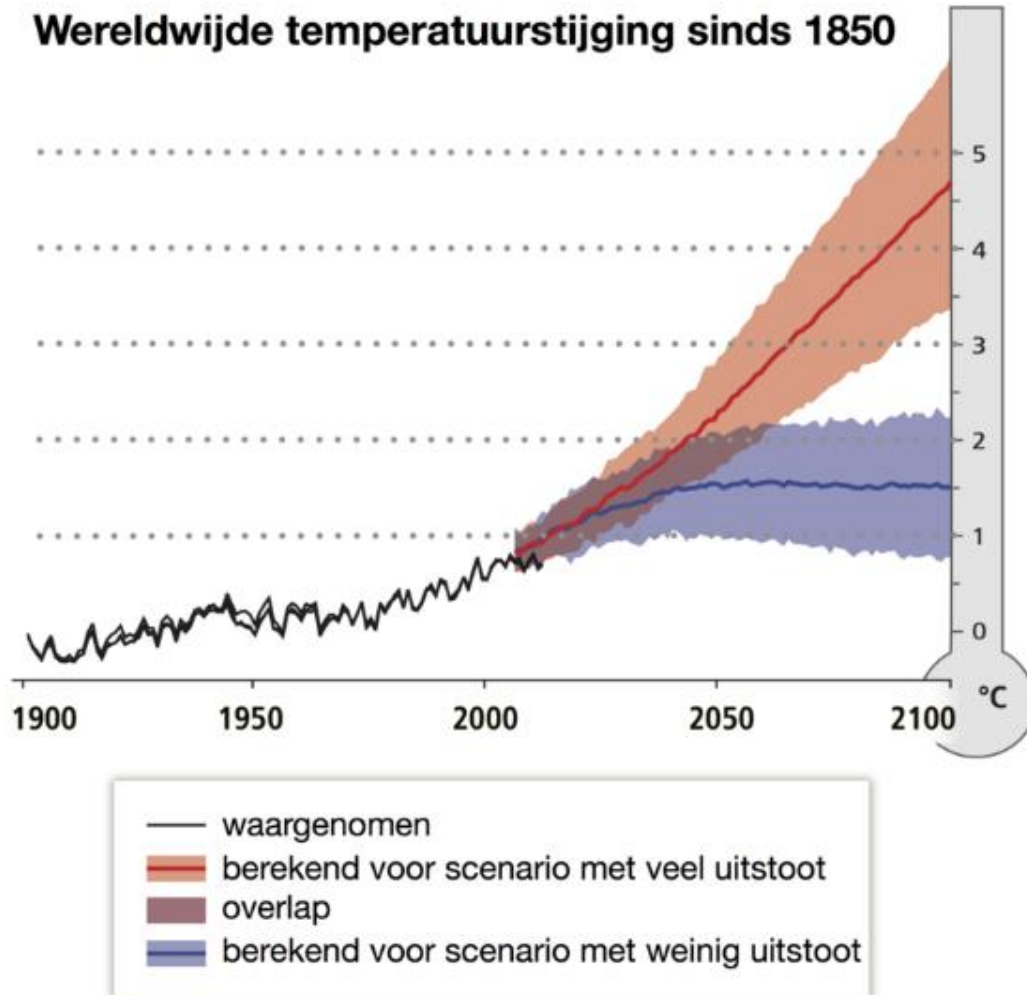

Klimatrisico's verder verankeren in toezichtaanpak en vaker agenderen in gesprekken met onder toezicht staande instellingen. Daarnaast wordt er gewerkt aan de implementatie en verdere ontwikkeling van klimaatstresstesten.

Kwantificeren van carbon risk

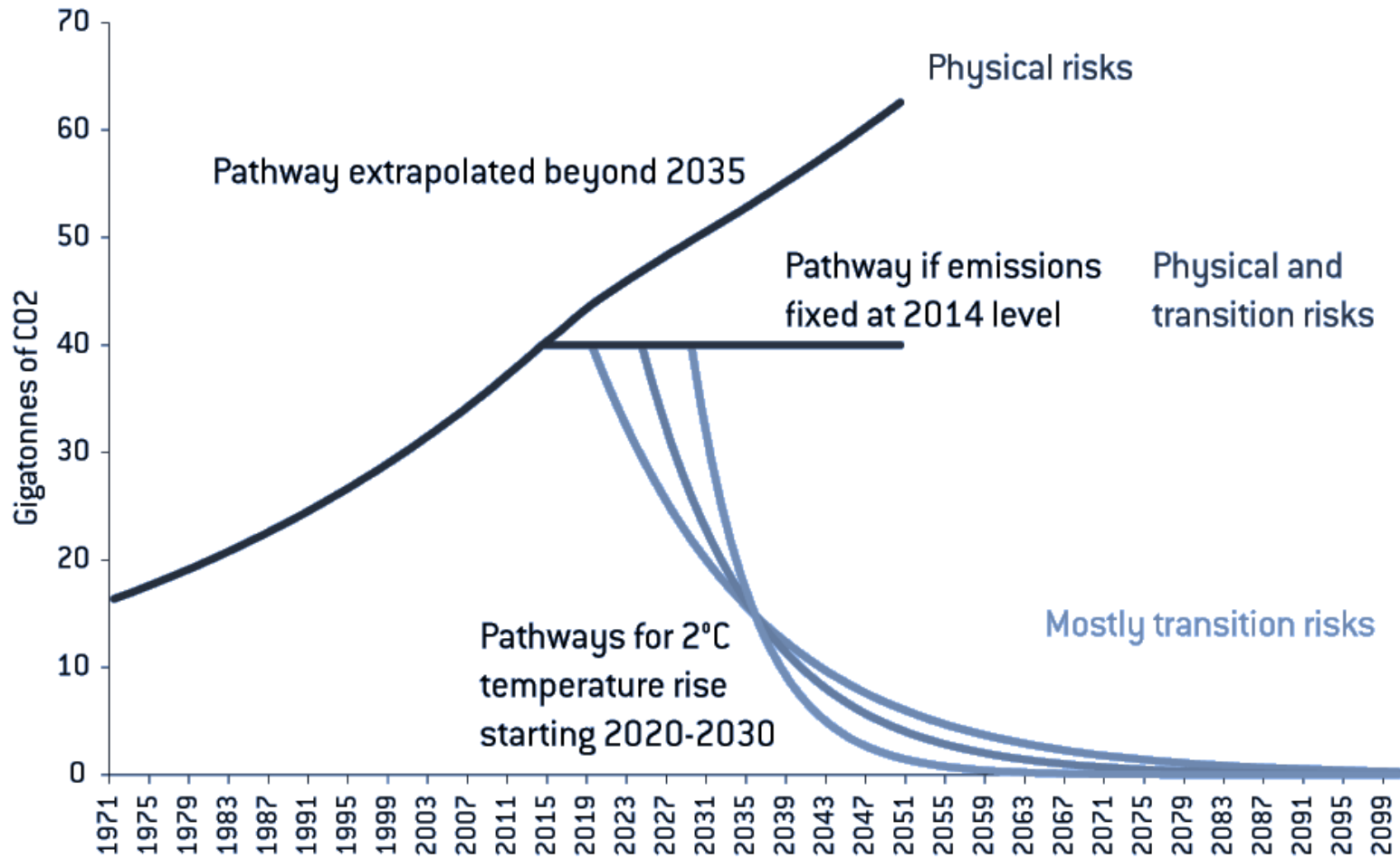
Globale opwarming en het Parijs akkoord

Parijs klimaatakkoord 2015: 195 landen hebben zich gecommitteerd om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen om de wereldwijde opwarming te beperken tot 1,5 tot 2 graden ten opzichte van de pre-industriële periode

Bron: IPCC AR5 rapport

Impact van energietransitie op een beleggingsportefeuille

Bron: IPCC

Carbon Risk Scan

- In opdracht van Duitse overheid (UBA):
ontwikkeling carbon stress test voor financiële instellingen

CO2 quickscan Upload Results Portfolio Results Mort. per construction date Results Loans per sector Results Bonds per sector Results Equity per sector Results Sovereigns per Country Download

Choose xlsx file
Browse... Portfolio input.xlsx
Upload complete

Subsector	Loans_allocation	Loans_LGD	Bonds_allocation	Bonds_LGD	Equity_allocation	Equity_PD	Adaptability_score
Animal production	0.0000	0.3	0.000000	0.4	0.0000	2.504070e-04	0.631
Mining of coal and lignite	0.0000	0.3	0.000025	0.4	0.0001	7.347150e-04	0.104
Manufacture of food products	0.0000	0.3	0.005500	0.4	0.0172	2.518399e-04	0.064
Manufacture of food products	0.0000	0.3	0.022450	0.4	0.0508	2.597031e-04	0.155
Manufacture of dairy products	0.0000	0.3	0.005500	0.4	0.0172	1.432919e-06	0.142
Manufacture paper and paper products	0.0000	0.3	0.000200	0.4	0.0008	3.998625e-06	0.171
Manufacture chemicals	0.0984	0.3	0.057825	0.4	0.0241	1.123484e-04	0.068
Manufacture glass	0.0000	0.3	0.000175	0.4	0.0007	1.981714e-06	0.231
Manufacture cement, lime and plaster	0.0108	0.3	0.006525	0.4	0.0033	3.863524e-05	0.232
Manufacture of	0.0170	0.3	0.010100	0.4	0.0064	0.816110e-04	0.140

Showing 1 to 26 of 26 entries

- ⇒ Kwantificering van CO₂ gerelateerde financiële risico's voor gehele beleggingsportefeuille
- ⇒ Tool voor integratie van CO₂ doelstellingen in financieel risico management

Gevoeligheden binnen sectoren: MSCI Europe

- Impact 2°C scenario: gemiddeld per sector en bandbreedte

- Gemiddelde impact op aandelenportefeuille: **-3%**
- Uitschieters binnen sectoren (Energy, Materials en Utilities): **-9%** tot **-14%**

Gevoeligheid voor abrupte transitie: MSCI Europe

- Impact 2°C scenario – verkorten transitie pad naar 5 jaar

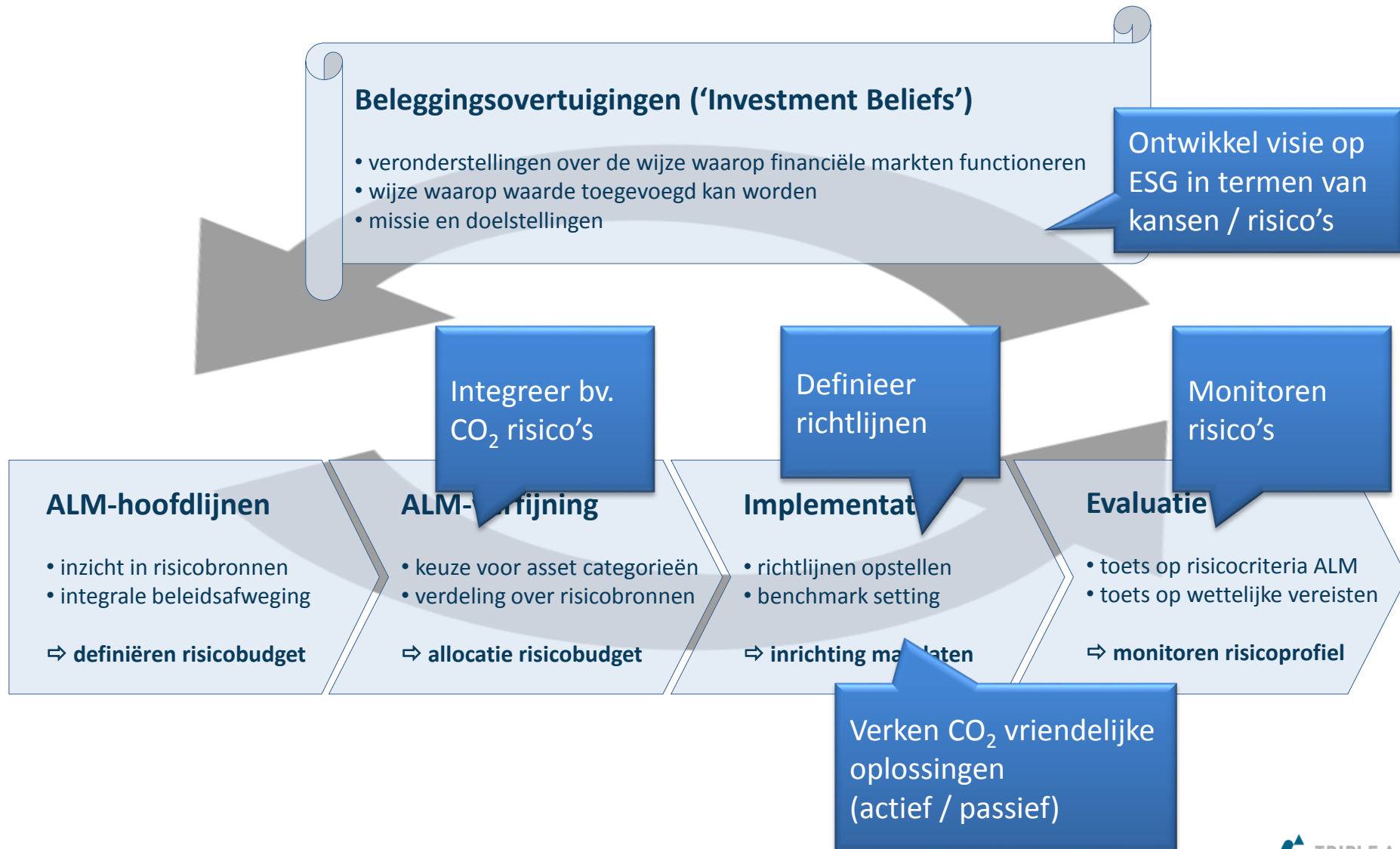

- Gemiddelde impact op portefeuille: van **-3%** naar **-13%**
- Uitschieters binnen sectoren (Energy, Materials en Utilities): **-46%** tot **-70%**

ESG in de beleggingscyclus

Integratie van ESG doelstellingen in de beleggingscyclus

Conclusies

ESG van compliance naar risicomanagement

- IORP II vanaf 2019
- Initiële focus op “opzet” en “bestaan”
- Implementatie IORP II leidt tot een verschuiving in aanpak ESG, waarbij het een integraal onderdeel van risicomanagement wordt

Carbon risk kan heel materieel zijn

- Carbon risk scan geeft inzicht in potentiële impact
- Factor (resterende) “tijd” is erg belangrijk
- Impact kan circa -13% voor portefeuille zijn, met individuele uitschieters tot -70%, bij abrupte transitie

ESG moet terug komen in gehele cyclus van beleggingsbeleid

- Eerste stap: vorm een ESG-investment belief
- Daarna: laat ESG terugkomen bij de verfijning in de ALM, portefeuille-constructie en monitoring

- **Jeroen Veenstra**
+31(0) 6 8394 2335
jeroen.veenstra@aaa-riskfinance.nl
- **Triple A –Risk Finance**
Hoogoorddreef 54M
1101 BE Amsterdam Zuidoost
+31(0) 20 707 3640

